

5. Garra Regjionale Nga Biologjija Klasa e 7-të

1. Plotësoni fjalitë e mëposhtme:

- a) Nëse një enë e mbushur me ujë vendoset mbi pllakë të nxehtë(furnel), atëherë molekulat e ujit fillojnë të levizin **me shpejtë(në mënyre kaotike)** dhe kanë energji **kinetike (të lëvizjes)** për shkak të ndikimit të **nxehhtësisë (energji të nxehhtësisë)**.
- b) Trupi ynë ruan temperaturë konstante trupore duke iu faleminderuar energjisë **kimike** prej **ushqimit**, e cila në procesin e **frymëmarrjes** dhe nën ndikimin e **oksigjenit** lirohet në formë të **nxehhtësisë (energji e nxehhtësisë)**.
- c) Bimët janë të vetmit organizma të cilët mund ta akumulojnë energjinë e **dritës(diellit)** dhe ta deponojnë në **amidon(niseshte)** ne formë te energjisë **kimike**.

11 pikë

2. Shkruaje ngjyrën e cila fitohet nëse ushqimi I dhënë pikohet me tretje të jodit.

- a) Brumërat(makarona) – **e kaltër-e zezë, vjollce**
- b) Qumësht e **kafe, e verdhë, e verdhë-portokalle**
- c) Ujë– kafe,e verdhë , e verdhë-portokalle
- d) Patate – **e kaltër-e zezë, vjollce**
- e) E bardha e vezës – **kafe,e verdhë , e verdhë-portokalle**
- f) Oriz – **e kaltër-e zezë, vjollcë**
- g) Kub sheqeri – **kafe, e verdhë, e verdhë-portokalle**
- h) Filetë pule – **kafe, e verdhë, e verdhë-portokalle**

Sipas përgjigjeve të mësipërme, plotësoni fjalitë:

Ngjyra e **kaltër- e zezë, vjollce, e kaltër-vjollce** fitohet për shkak të prezencës së **amidnit(niseshtes);**

Ngjyra e **kafe, e verdhë, e verdhë-portokalle** fitohet për shkak të mungesës së **amidnit(niseshtes);**

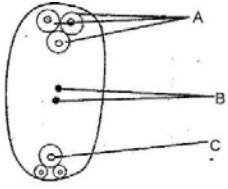
12 pikë

3. Shkruaj numrin përkatës për gjendjen agregate në shprehjet e mëposhtme (mund të ketë më tepër përgjigje të sakta)

• Grimcat(thërmijat) mund të lëvizin dhe të rrjedhin	1,2
• Forma e materies është e përcaktuar prej enës në të cilën ndodhen grimcat	1
• Vëllimi I materies është I njejtë me enën ku gjenden grimcat	2
• Në mes grimcave ekzistojnë forca tërheqëse	1,3
• Materia ka vëllim më të vogël	3
1-e lengët 2-e gaztë 3-e ngurtë	

7 pikë

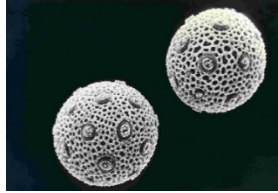
4. Shkruaj llojin e qelizës që është e treguar në fotografitë e mëposhtme:

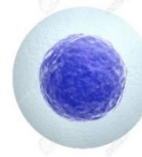
Fillesa e farës,
Kesja embrionale

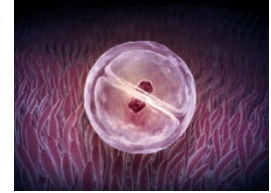
spermatozide

kokrrat e polenit

eliza vezë

zigoti

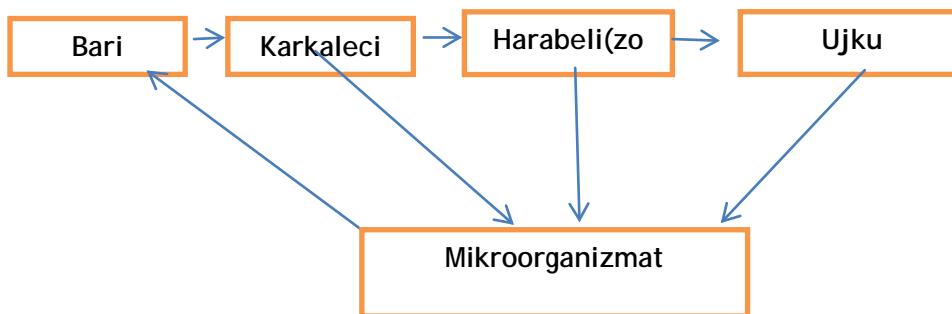
5 pikë

5. Shkruaj S para shprehjes së saktë, ndërsa J para shprehjes jo të saktë.

Mikroorganizmat nuk janë pjesë e zinxhirit të ushqimit	J
Mikroorganizmat bëjnë zberthimin e materies organike të vdekur	S
Vetëm bakteriet dhe kërpudhat ushqehen me materie organike të vdekur	J
Mikroorganizmat mund të jetojnë në kushte me koncentrim të ulët të oksigjenit	S
Mikroorganizmat janë më aktiv në temperaturë prej 10°C, se sa në 27°C	J
Produktet e vakumizuara prishen më ngadalë se ato jo të vakumuar	S
Ngrirja e ngadalshme e ushqimit e ruan më mirë se sa ngrirja e shpejtë	S
Me procesin e pasterizimit shkatërrohen të gjithë mikroorganizmat	J
Kërpudhat nuk shkaktojnë sëmundje	J
Bakteriet zhvillohen në vlerën e pH prej 8.5	S
Kërpudhat nuk zhvillohen në ambient(mes) acidik	J

11pikë

6. Radhiti organizmat përkatës në hapësirat e zbrazëta me qëllim që të përfitosh një zinxhirë të ushqyerit: bari, mikroorganizmat,harabeli, karkaleci, ujku.

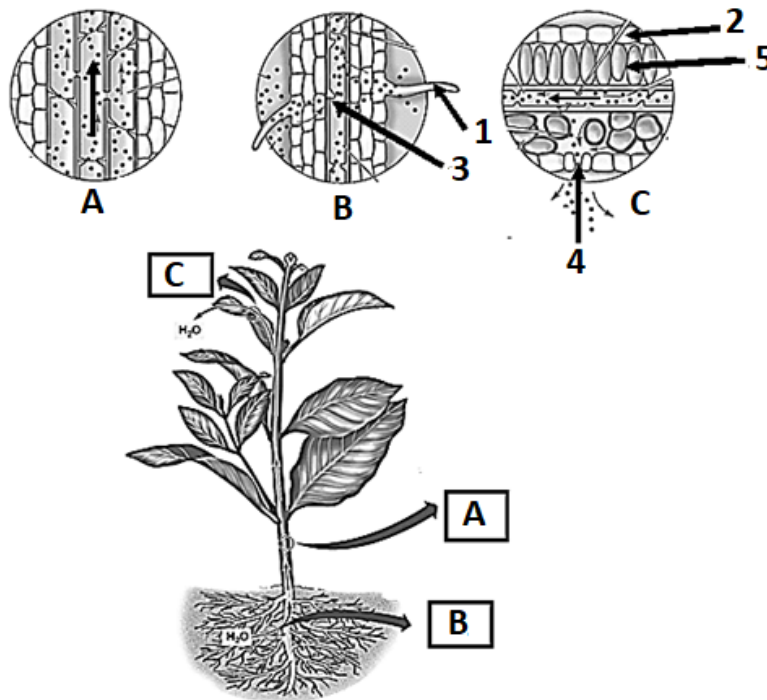
5 pikë

7. Rretho pohimet të cilat janë të sakta për procesin e difuzionit:

- Grimcat e vogla lëvizin më ngadalë se të mëdhat
- Lëvizja bëhet prej vendit me 100 grimca kah vendi me 20 grimca**
- Me perzierien e ngjyrës së kuqe dhe të bardhë gjithmonë fitohet ngjyrë roze(pembe)**
- Nëse testohet vlera e pH në tretje në të cilën është zhvilluar procesi i difuzionit në mes sasive të njejta të acidit dhe bazës, atëherë vlera e pH është më e vogël se 7^{të}.
- Kur grimcat shpërndahen barabartë(njëtrajtësisht), në mes tyre prap ekzistojnë forca**
- Lëvizja e grimcave në kahje dhe drejtim të caktuar mundëson shpërndarjen e tyre të barabartë .

3 pikë

8. Në figurat, e shënuara me shkronjat A, B dhe C, janë paraqitur lloje të ndryshme të transportit të ujit në një bimë. Në katrorët e zbrazëta, shkruani shkronjën që përfaqëson transportin e duhur të ujit në pjesë të ndryshme të bimës.

Përgjigjuni pyetjeve që kanë të bëjnë me figurën:

- Në nivelin e rrënjëve, thithja e ujit nga toka bëhet nëpërmjet **qimeve rrënjore** dhe shënohet me numrin **1**.
- Cila enë(tufë) përçuese është shënuar me nr 3 **Ksilema**
- Me numrin 2 është shënuar **epiderma e sipërme**, e cila te disa bimë mund të mbulohet me **kutikulë**.
- Procesi i paraqitur në Figurën C është **transpiracioni (avullimi)** që kryhet përmes **stomeve(gojzave)** të shënuar me numrin **4**
- Indi në gjethe që është I ndërtuar nga qeliza të ngjeshura , të pasura me kloroplaste(klorofil), quhet **indi palisad(gardhor-klorenkima)** dhe është shënuar me numrin **5**
Indi I gjetheve që karakterizohet me hapësira të mëdha ndërqelizore quhet **ind sungjeror**. Përcakto me shigjetë këtë ind në figurë.

15 pikë

9. Përgjigjuni pyetjeve:

Çka detektojnë ampulat Lorenciene te peshqit kërcorë?	elektricitetin
Cilit lloj shtazorë I takon skrraja e shiut sipas mënyrës të të ushqyerit?	Detrivorë,saprofag
Me çka ushqehet ylli I detit?	Humus(lym)
Me çka duhet të përzihet dioksidi I sulfurit që të krijohet shiu acidit?	Pika të shiut
Cila rreze që vjen nga Dielli mund të shkaktojë dëme në shqisën e të pamurit?	Rrezet ultravjollce (UV)
Çka paraqet shkurtesa,„CFC” ?	Klorfluorkarbonatet(freonet)
Si quhet procesi që shkaktohet në liqene nga përdorimi I tepërt I plehrave artificial?	Lulëzimi I algave,eutrofikimi
Cilat mjedise jetësore janë të mbrojtura me konventën e Ramsarit ?	Mjediset e lagështa

8 pikë

10. Është kryer eksperimenti me bimë që rritet nën ujë. Qëllimi i eksperimentit është të përcaktohet sasia e vëllimit të përgjithshëm të dioksidit të karbonit present në ujë të harxhuar nga bima gjatë procesit të fotosintezës. Janë të njohura këto parametra:

- Vëllimi i epruvetes është 50ml
- Në fillim të eksperimentit, epruveta është krejtësisht e mbushur me ujë dhe përmban 30cm³ dioksid karboni të tretur
- Eksperimenti zhvillohet në kohë prej 5 orësh, kurse në secilën orë lexohet gjatësia e shtyllës së ujit
- Sasia e oksigjenit të prodhuar është e njëjtë me sasinë e dioksidit të karbonit të harxhuar

Koha e leximit	Vlera e lexuar në shtyllën e ujit
Ora e 1	45ml
2 ore	40ml
3 ore	35ml
4 ore	30ml
5 ore	25ml

Detyra juaj është:

- Të caktohet përqindja(%) e dioksidit të karbonit të gjithëmbarshtëm që mbetet në ujë për secilën kohë të leximit
- Të caktohet vëllimi(ml) i oksigjenit që prodhohet nga ana e bimes për secilën kohë të leximit
- Të caktohet përqindja(%) e dioksidit të karbonit që harxhohet nga bima për 5 orë(në fund të eksperimentit)
- Të paraqitet në grafik linear varësia e harxhimit të dioksidit të karbonit nga ana e bimës për secilën kohë të leximit.
- Pergjigje :

A . Përqindja (%) e përgjithshme dioksidit të karbonit që mbetet në ujë për çdo orë

Ora 1.	$5\text{ml}/30\text{ml} \times 100\% = 16.6\%$ mbesin edhe $100\% - 16.6\% = 83.4\%$	2 pikë
Ora 2.	$10\text{ml}/30\text{ml} \times 100\% = 33.3\%$ mbesin edhe $100\% - 33.3\% = 66.7\%$	2 pikë
Ora 3.	$15\text{ml}/30\text{ml} \times 100\% = 50\%$ mbesin edhe $100\% - 50\% = 50\%$	2 pikë
Ora 4.	$20\text{ml}/30\text{ml} \times 100\% = 66.6\%$ mbesin edhe $100\% - 66.6\% = 33.4\%$	2 pikë
Ora 5.	$25\text{ml}/30\text{ml} \times 100\% = 83.3\%$ mbesin edhe $100\% - 83.3\% = 16.7\%$	2 pikë

B. Sasia (ml) e oksigjenit të prodhuar çdo orë

Ora 1.	5 ml	1 pikë
Ora 2.	10 ml	1 pikë
Ora 3.	15 ml	1 pikë
Ora 4.	20 ml	1 pikë
Ora 5.	25 ml	1 pikë

C. Përqindja (%) e dioksidit të karbonit të harxhuar për 5 orë

$$25\text{ ml}/30\text{ml} \times 100\% = 0,833 \times 100\% = 83,3\%$$

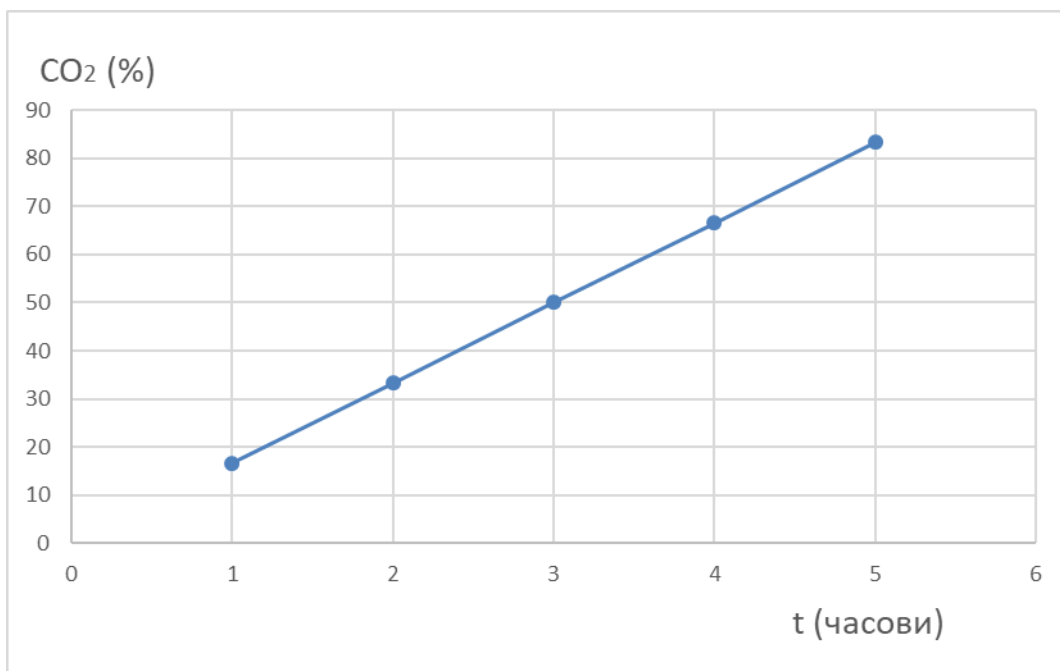
D..Grafiku linearë

t (часови)	CO ₂ (%)
1	16.6
2	33.3
3	50.0
4	66.6
5	83.3

Означувањето на оските може да биде и обратно.

Се прифаќа:

t (часови), време (часови), време, часови, t
CO₂ (%), Количество искористен CO₂, % CO₂,

5pikë

23pikë